

Pelkoilmaisut S2-oppijoiden taitotasolle arvioiduissa tarinoissa

OUTI TOROPAINEN

Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto

Tiivistelmä. Artikkelissa tarkastellaan partisiipin *pelottava* käyttöä ja hyödyntämistä suomea toisena kielenä (S2) kirjoitetuissa tarinoissa, joiden tehtävänantoon partisiippi sisältyy sekä predikatiivina että määritteenä. Tutkittu aineisto on osa Jyväskylän yliopiston Cefling- ja Topling-tutkimushankkeen kokonaisaineistoa. Tutkimuksen aineistona on 249 pelkoilmausta, jotka ovat peräisin 144:stä eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen (A1–C2) mukaan arvioidusta tarinasta. Valtaosa tarinoista ja ilmauksista sijoittuu taitotasolle A2 ja B1. Tulosten perusteella ei voi yksiselitteisesti osoittaa, että kielen alkeita osaavat käyttäisivät enemmän tehtävänannon partisiippia sellaisenaan. Joitakin sen suuntaisia ilmiöitä pelkoilmauksiin näyttäisi sisältyvän: Modaalisten adverbien ja partikkeleiden käyttö näyttäisi muun muassa lisääntyvän kielitaidon parantuessa, kun täysin identtisten partisiippi-ilmausten määrä näyttäisi vähentyvän. Myös sellaisten ilmausten, jotka eivät suoraan käytä tehtävänannon partisiippia, vaan hyödyntävät sitä esimerkiksi käyttämällä saman sanapesyeen verbiä, modaalisuus näyttäisi lisääntyvän kielitaidon vahvistuessa. Edistyneemmän S2-oppijan kielitaitoon näyttäisivät kuuluvan myös saman sanapesyeen verbin ketjuuntuminen ja substantiivin sisältävien paikallissijaisten olotilailmausten ilmaantuminen.

Avainsanat: pelkoilmaus; partisiippi; sanapesye; taitotaso

1. Johdanto

Artikkelissa tarkastellaan suomea toisena kielenä (S2) kirjoittavien oppilaiden tarinoiden pelkoilmaisuja, joiksi on tässä artikkelissa rajattu partisiipin *pelottava* kanssa samaan sanapesyeeseen kuuluvia sanoja. Partisiippi *pelottava* esiintyy tarinan tehtävänannossa. Siinä pyydetään kirjoittamaan tarina hauskasta tai pelottavasta tapahtumasta. Tämän artikkelin aineistona ovat vain pelottavista tapahtumista kirjoitetut tarinat. Tarinoiden kirjoittajat ovat perusopetuksen ja lukion S2-oppijoita, ja tarinat ovat osa Jyväskylän yliopiston Cefling- ja Topling-tutkimushankkeiden aineistoa.¹

Kiinnostuksen keskipisteessä ovat kielenoppijoiden pelkoilmaukset, jotka sisältävät partisiipin *pelottava* tai sen kanssa samaan sanapesyeeseen² kuuluvan eri sanaluokan sanan, kuten verbin ja mahdollisen määritteen muodostamat kokonaisuudet (esim. *pelottaa hirveästi*), ja partisiipin *pelottava* käytön sellaisenaan mahdollisine määritteineen (esim. *tosi pelottava*). Näin synonyymiset pelkoilmaukset, kuten *olin paniikissa* tai *pahin on viimeks yöllä*, eivät kuulu tarkasteltavien ilmausten joukkoon. Tutkimuksessa vastataan kysymykseen, miten kirjoittajan kielitaito mahdollisesti vaikuttaa partisiipin *pelottava* ja samaan sanapesyeeseen kuuluvien sanojen olemassa oloon S2-kirjoittajien pelkoilmauksissa.

Pelottava on kieliopilliselta muodoltaan partisiippi, jonka tunnukseksi on pääte *-vA*. Partisiippi on johdettu kausatiiviverbistä *pelottaa* ja on kieliopillisena partisiippina leksikalisoitunut adjektiiviksi, jolla on sama merkitys kuin verbillä (ISK 2004: § 630). Artikkelissa tätä leksikaalistunutta adjektiivia kutsutaan johdonmukaisesti partisiipiksi.

---

¹ Hankkeista lisää: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielit/tutkimus/hankkeet> ja <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielit/tutkimus/hankkeet/paattyneet-hankkeet/paattyneet> (27.8.2014).

² Sanapesyeellä tarkoitetaan samankantaisten lekseemien sarjaa. Toisin sanoen samaan pesyeeseen kuuluvilla sanoilla on yhteinen kantavartalo. (Koivisto 2013: 196, 313.)

Sanapesyeellä tarkoitetaan artikkelissa sellaista joukkoa sanoja, joilla on yhteinen kantasana (ks. esim. Schmitt & McCarthy 1997: 331; ks. myös alaviite 2). Kantasanalla puolestaan “tarkoitetaan sitä lekseemiä, josta johdos on muodostettu ja jonka vartalo on osa johdoksen vartaloa” (ISK 2004: § 157). Artikkelin sanapesyeen juurimorfeemiksi ymmärretään *pelkä*, joka on kaikkien pesyeessä esiintyvien sanojen kantana (esim. Koski 1982: 27–28). Näin artikkelin fokuksessa ovat sellaiset pelkoilmaukset, jotka sisältävät esimerkiksi partisiipin *pelottava*, verbin *pelottaa*, *pelätä* tai *pelästyä* tai substantiivin *pelko*.

Partisiippi *pelottava* on osa tehtävänantoa, jota kirjoittajan odotetaan noudattavan. Noudattamisella tarkoitetaan, että tuotettavan tekstin on vastattava muun muassa tehtävänannossa luotua viestinnällistä tilannetta ja tekstilajia. Yleensä tehtävänannon yksittäisiä sanoja tai ilmauksia ei edellytetä käytettävän. Niitä on mahdollista tietysti hyödyntää tai käyttää sellaisenaan. Artikkelissa tehtävänannon sanastollinen käyttö ja hyödyntäminen on ymmärretty myönteiseksi osaksi kielenoppimisprosessia. Kirjoittajat ovat käyttäneet partisiippiä sellaisenaan tarinoissaan tai he ovat hyödyntäneet sitä muodostaessaan samaan sanapesyeeseen kuuluvia sanoja.

2. Sanaston tutkimisesta oppijankielessä

Kielen käytön lähtökohtana voidaan pitää sanoja. Jotta voisi käyttää kieltä, tarvitaan tietoa sanoista, muun muassa niiden fonologiasta, morfologiasta, semantiikasta ja pragmatiikasta. Lisäksi on tarpeen tietää myös kielen ja jopa yksittäisten sanojen kulttuurisidonnaisesta käytöstä, joka voidaan ymmärtää pragmatiikan osa-alueeksi. Sanat ovat luonnollinen alku kielen oppimiselle. Sanojen tutkiminen kielenoppimisprosessin aikana erilaisissa kommunikatiivisissa tilanteissa on tärkeää, jotta saadaan lisätietoa sanaston oppimisesta, omaksumisesta ja käytöstä oppijankielessä.

Vieraan ja toisen kielen (FL/L2) oppijoiden sanaston omaksuminen on kiehtonut tutkijoita jo pitkään. Oppijankielen sanaston tutkiminen

koki 1990-luvun alussa niin sanotun uudelleen syntymisen, ja julkaisuja nimenomaan englannin sanaston oppimisesta on saatavissa runsaasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta. Siitä huolimatta on suhteellisen pienin askelin edistytty vuonna 1936 Carnegiessa järjestetyssä konferenssissa esillä olleista sanaston tutkimuksen lähtökohdista. Ne pätevät monelta osin yhä edelleen. (Meara 1997; Bongers 1947.) Yksi 21 lähtökohdasta koskee tutkimusta, joka tarkastelee kielen oppijan sanojen johtamista (Bongers 1947: 212–215). Tämä lähtökohta sopii hyvin suomen kielen tutkimuksen kontekstiin, sillä suomen kielen yhtenä erikoispiirteinä pidetään sen johto-opin monipuolisuutta ja mahdollisuuksia muodostaa uusia sanoja johtamalla (Häkkinen 1997). Itse asiassa noin 20–30 % suomen sanoista sanakirjoissa on johdoksia, 60–70 % yhdys sanoja ja vain 10 % on niin sanottuja perussanoja (ISK 2004: § 146).

Suomen kielen tutkiminen nimenomaan kielenoppijan sanaston omaksumisen näkökulmasta on suhteellisen harvinaista. Joitakin aloituksia alalla kuitenkin on. Siitonen (1999) paneutui väitöskirjassaan edistyneempien suomen oppijoiden *U*-verbijohdosten hallintaan. Ihan hiljattain Siitonen ja Martin (2012) tarkastelivat artikkelissaan *U*-verbejä eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen mukaan. Viime vuosina myös korpuspohjainen kirjoitetun suomen oppijankielen tutkiminen on saanut jalansijaa Suomessa. Tästä ajankohtaisia ovat Kansainvälinen oppijansuomen korpus eli ICLFI (*International Corpus of Learner Finnish*), jonka perusteella tehdään korpusvetoista ja korpuspohjaista tutkimusta suomea vieraan kielenä ulkomailla oppivien kirjoittamien tekstien perusteella. Korpuksessa on vajaa 6000 tekstiä, joiden taitotasojen mukainen arviointi on käynnissä. Hankkeen tavoitteena on löytää oppijankielestä universaaleja piirteitä (Jantunen 2011; Kallioranta 2009)³. Samanaikaisesti Jyväskylän yliopistossa on sekä Cefling- ja Topling-tutkimushankkeessa kerätty suomea toisena kielenä oppivien mahanmuuttajataustaisten koululaisten ja lukiolaisten kirjoittamia tekstejä. Turun yliopistossa on puolestaan olemassa Edistyneiden suomenoppijoiden korpus (LAS2), joka keskittyy akateemiseen kirjoitettuun

³ Hankkeesta lisää <http://www oulu.fi/suomitoisenakielena/node/16078> (27.8.2014).

oppijankieleen.⁴ Sanaston oppimista ja opettamista on käsitelty muun muassa edellä mainituissa hankkeissa ja niiden aineistoista tehdyissä opinnäytteissä.

Penttinen (2010) keskittyi S2-oppijoiden produktiiviseen sananjohtamistaitoon, jota hän tutki kirjoitetusta aineistosta. Hän seurasi tutkimuksessaan yhdeksän kielenoppijan edistymistä kahden kolmen vuoden aikana. Nämä yhdeksän S2-oppijaa olivat 13–16-vuotiaita perusopetuksen yläkoululaisia. Tulosten mukaan kielen oppijat hyödynsivät harvoin sananjohtamista: kirjoitetuissa tuotoksissaan he käyttivät pääasiassa perusanoja ja -sanastoa. Halme (2007) tarkasteli puolestaan S2-oppijoiden johtimien tunnistamistaitoja ja niiden käyttöä uusien sanojen oppimisessa. Tulokset osoittavat sen, että oppijat kyllä tunnistavat tietyissä määrin johtimia (reseptiivinen taito). Sen sijaan tulosten perusteella ei voida todeta, kuinka tietoista toimintaa johdosten hyödyntäminen on. Aiemmin on muun muassa Grönholm (1993) tutkinut ruotsinkielisten oppilaiden verbien hallintaa kirjoitetuissa konteksteissa ja todennut, että oppijoiden käyttämät verbit ovat pääasiassa frekventtejä perusverbejä.

Suomen oppijoiden sanaston omaksumista on tutkittu jonkin verran. Maailmalla on toteutettu useita lähinnä englannin sanaston oppimista käsittelevää tutkimuksia. Karkeasti jaoteltuna niissä on fokusoitu kahteen asiaan, nimittäin kielen oppijan sanavaraston kasvuun ja sen kokoon tai kielen oppijan sanaston laajuuteen ja syvyyteen. (Schmitt 1998; Read 2004). Myös sanaston oppimisen tehokkuuteen (esim. Ellis 1994; Ellis & He 1999) ja erilaisiin sanaston osaamisen testaamiseen (esim. Bogaards 2000; Laufer & Nation 1995; 1999) liittyvät tutkimukset ovat olleet kansainvälisessä sanaston omaksumiseen liittyvän tutkimuksen keskiössä. Bogaards ja Laufer (2004) tiivistävät teoksensa johdanto-artikkelissa alalla tehdyn tutkimuksen viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta.

Eräs usein käytetty lähestymistapa oppijan kielen sanaston tutkimukseen ja etenkin sanaston oppimiseen ja omaksumiseen

---

⁴ Korpuksesta lisää www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/suomi-sgr/tutkimus/tutkimushankkeet/las2/Sivut/home.aspx (27.8.2014).

keskittyy siihen, miten erilaisia strategioita voidaan käyttää kielen oppijan sanavaraston laajentamiseen, syventämiseen ja monipuolistamiseen (Thornbury 2002). Harvemmin sen sijaan on ylipäättään tarkasteltu oppijankielen sananmuodostusta ja -johtamista (Huhta & Mäntylä 2009). Samaan sanapesyeeseen kuuluvien sanojen tuntemusta ja käyttöä pidetään kielenoppimisessa tärkeänä tekijänä puhuttaessa jonkin sanan osaamisesta (ks. Nation 1990; Schmitt & Meara 1997). Schmitt ja Zimmerman (2002) tutkivat englannin kielen sanamuotojen oppimista ja tarkastelivat, miten kielenoppijat osaavat muodostaa sanaperheitä. Lähtökohtanaan he käyttivät 16:ta frekventtiä englannin sanaa. Kielenoppijat osasivat vain osittain muodostaa sanaperheitä annetuista sanoista. Sanaperheen muodostaminen edellytti substantiivin, verbin, adjektiivin ja adverbien muodostamista. Englantia koskevia oppijankielen sanamuodostukseen liittyvien tutkimusten tuloksia ei voitane yleistää koskemaan suomen kieltä, sillä mahdollisuudet muodostaa johtimin sanoja suomen kielessä ovat omaa luokkaansa verrattuna muun muassa englantiin.

Korpuksen käyttöön pohjautuvassa oppijankielen tutkimuksessa frekventit sanat eivät välttämättä ole mielenkiintoisimpia, sillä näillä niin sanotuilla avainsanoilla⁵ on taipumusta olla funktiosanoja. Lisäksi ne paljastavat, mistä tekstissä on kyse, tai ovat suoraan tehtävänannosta riippuvaisia (Kallioranta 2009; Scott & Tribble 2006). Kallioranta (2009) väittää, että tällaisten avainsanojen ja etenkin tehtävänantoon liittyvien avainsanojen perusteella on mahdotonta sanoa mitään oppijankielen luonteesta. Tässä artikkelissa tarkastellaan kuitenkin tehtävänannossa olevaa partisiippia ja pyritään osoittamaan, että ilmaukset, joissa käytetään partisiippia sellaisenaan tai joissa käytetään saman sanapesyeen sanoja, kertovat jotakin myös oppijankielestä.

Tehtävänantoon liittyvän lähdetekstin hyödyntäminen ja käyttö voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Tässä tarkastelussa se on ymmärretty

---

⁵ Avainsanalla tarkoitetaan lingvististä konstituenttia, joka on tavallista frekventimpi oppijankielessä verrattuna esimerkiksi natiivien kirjoittamaan aineistoon (Scott & Tribble 2006).

myönteiseksi ilmiöksi oppijankielessä. Vastakohtaisesti se voidaan nähdä kielteiseksi ilmiöksi, jopa plagioinniksi. Plakansin ja Gebrillin (2011) tutkimus osoitti, että alhaisella kielitaidon tasolla kirjoittajat käyttivät enemmän lähdetekstin sanoja kuin ylemmillä tasoilla olevat kirjoittajat. Heidän tulostensa perusteella L2-englannin kirjoittajat käyttivät lähdetekstiä neljällä tavalla akateemisen kirjoittamisen kokeessa, jossa integroitiin lukeminen ja kirjoittaminen eli kirjoittamisen pohjana käytettiin englanninkielisiä lähdetekstejä. Kielenoppijat ilmaisivat lähdetekstin sanoman ensinnäkin omin sanoin tai tiivistäen, jolloin he eivät käyttäneet lähdetekstin sanoja, tai sitten kielenoppijat siteerasivat lainausmerkein lähdetekstin sanan tai kopioivat lähdetekstiä sanatarkasti omaan tekstiinsä. Sanatarkalla kopioimisella tarkoitettiin vähintään kolmen sanan pituisia jaksoa. Aiemmassa tutkimuksessaan Plakans (2009) on saanut selville, että L2-englannin kirjoittajien kieltä koskevat ajatukset liittyivät useimmiten sanastollisiin ja tyylillisiin seikkoihin.

Edellisten kaltaisissa integroiduissa testeissä sanatarkka lähdetekstin käyttäminen näytetään ymmärrettävän kielteiseksi, ei-toivotuksi ilmiöksi. Taustalla vaikuttaa luonnollisestikin se, mikä tehtävänannon ja sen pohjalta kirjoitetun tekstin tavoite ja funktio on: testitilanne on tietysti toinen kuin esimerkiksi tutkimusta varten tuotettu teksti. Koulukirjoittaminen eroaa myös esimerkiksi opettajakeskeisyydellään⁶ akateemisesta kirjoittamisesta. Kysymykseksi jää kuitenkin se, tuleeko tehtävänannon sanatarkka käyttäminen ensisijaisesti ymmärtää kielteiseksi seikaksi ja plagioinniksi. Tehtävänannon tai lähdetekstin käyttäminen ja hyödyntäminen sanastollisesti on kuitenkin riippuvaista kirjoittamisen kontekstista ja tehtävänannosta. Tämän tutkimuksen suomen oppijat ovat kielitaidoltaan suhteellisen alhaisella tasolla (taulukko 1), minkä vuoksi on mahdollista odottaa heidän sekä käyttävän

---

⁶ Koulutekstien opettajakeskeisyys perustuu ajatukseen siitä, että koulutekstin kirjoittamiskonteksti on luokkahuone, sen luonnollinen vastaanottaja on lähes aina opettaja, joka todennäköisesti on vaikuttanut tehtävänantoon ja vaikuttaa kirjoitettavan tekstin arviointiin (esim. Berge 2005).

että hyödyntävän tehtävänantoa sanastollisesti. Lisäksi kirjoittamisen konteksti on koulumainen, muttei kuitenkaan testitilanne tai koe, minkä voi olettaa antavan vapautta ja mahdollisuuksia tehtävänannon sanastolliseen hyödyntämiseen.

3. Aineisto ja käytetyt metodit

Artikkelissa tarkastelussa olevat ilmaukset, joissa S2-oppijat käyttävät partisiippia *pelottava* tai samaan sanapesyeseen kuuluvia eri sanaluokkien sanoja, ovat peräisin perusopetuksen oppilaiden ja lukiolaisten kirjoittamista pelottavista tarinoista. Tarinoiden tehtävänanto oli suomeksi, ja ne kirjoitettiin luokkahuoneessa osana normaalia opetusta kolmena eri ajankohtana. Partisiippi esiintyy tarinaan liittyvässä tehtävänannossa kahdessa yhteydessä: se on joko määritteenä (“kerro jostakin pelottavasta asiasta”) tai predikatiivina (“miksi asia oli pelottava?”). Tämän artikkelin aineisto koostuu yhteensä 144 tarinasta, ja aineistossa voi yhdeltä kirjoittajalta olla useampi tarina mukana. Tarinat ovat osa Jyväskylän yliopiston ja Suomen Akatemian rahoittamia Cefling- ja Topling-tutkimushankkeen aineistoa. Kolme koulutettua arvioijaa on arvioinut tarinat toisistaan riippumatta eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaisen taitotasoasteikon (A1–C2) mukaisesti (ks. Huhta ym. 2014). Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on pääsääntöisesti arvioitu taitotasoille A2 ja B1 (ks. taulukko 1).

Aineiston 144 tarinassa on yhteensä 249 tutkimuksen kannalta relevanttia pelkoilmausta. Aineiston tarinoitten sanemääriä ei ole tätä tutkimusta varten laskettu, eikä relevanttien pelkoilmausten määrää näin esitetä suhteessa sanemäärän. Aiempien Cefling-, Topling- ja YKI⁷-aineistosta tehtyjen tutkimusten mukaan oppijankielellä kirjoitettujen tekstien sanemäärä kasvaa kielitaidon parantuessa (esim. Nucci 2013: 29; Seilonen 2013: 17). Tämän tutkimuksen tarinat sisältävät yleensä yhden relevantin pelkoilmauksen taitotasosta riippumatta, mutta joissakin tarinoissa saattaa olla jopa kuusi ilmausta kuten seuraavat esimerkit

⁷ YKI = Yleiset kielitutkinnot (lisätietoa www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/yki 27.8.2014).

osoittavat. Esimerkkitarinoista ensimmäinen on arvioitu taitotasolle A1 ja toinen tasolle B1. Tarinoiden pelkoilmaukset ja niiden numeroinnit on lisätty tätä artikkelia varten.

A1: *olipa kerran (1) pelottava hirvio jonka (2) nimi oli pelottava joskus (3) hän pelotteli ihmisiä (4) hän oli tosi pelottava kun hänellä on nälkä niin hän syö lapsia joskus hän varastaa*

B1: *Viime viikolla olin Minun kaverin luona. Ensin menimme vähän aika tietokoneeseen ja sen jälkeen (1) katsoimme yhden pelottava elokuvan elokuvan nimi oli The Ring (2) Se oli aika pelottava kun katsoimme elokuvan ja heti kuin (3) tuli jotain pelottava otimme toisen kädestä kiini ja huusimme kauheesti, sitten kuin elokuva loppui menimme yläkerran katsomaan muutamia elokuvia ja vähän aika chattailemaan. minun kaveri oli koneella sitten sanon hänelle että menen wc, otin minun kännykkää ja soitin minun kaverille, vaihdoin minun ääni ja (4) pelottin häntä, minun kaveri huusi ja hän pyysi minut. (5) Hän oli paljon pelännyt. Sitten hän tajuaisi, että olin minä vitsaili Hän rupesi huutamaan ja nauramaan meillä oli vähän hauska ja (6) vähän pelottava päivä.*

Ensimmäisessä A1-tasolle arvioidussa tarinassa on yhteensä neljä pelkoilmausta ja jälkimmäisessä B1-tasolle arvioidussa kuusi. Tarinat havainnollistavat sen, että jo alimmalle tasolle arvioidussa tekstissä voi esiintyä useita pelkoilmauksia. Esimerkit kertovat myös sen, että jo A1-tasolle arvioiduissa tarinoissa on käytetty myös muita kuin tehtävänannon partisiippia *pelottava*. Toisaalta partisiippia voidaan käyttää sellaisenaan myös B1-tason tarinoissa. Molemmissa esimerkeissä esiintyy myös sanapesyeilmauksia, joihin sisältyy verbi. Taulukosta 1 on nähtävissä, miten tarinat ja pelkoilmaukset kokonaisuutena jakautuvat taitotasoittain.

TAULUKKO 1. *Aineiston jakautuminen taitotasoittain*

Taitotaso	Tarinoita		Pelkoilmauksia	
	f	%	f	%
A1	20	14	34	14
A2	67	47	105	42
B1	49	33	96	39
B2	7	5	12	5
C1	1	1	2	1
C2	0	0	0	0
Yhteensä	144	100 %	249	100 %

Kuten taulukosta 1 voi havaita, suurin osa (80 %) tarinoista on arvioitu taitotasolle A2 ja B1. Taulukosta 1 näkee myös sen, että pelkoilmausten lukumäärä vaihtelee siten, että yhdessä tarinassa voi olla yhdestä kuu-teen pelkoilmausta. Kirjoittajat ovat kognitiiviselta tasoltaan kutakuinkin samankaltaisia; heidän koulusivistyskielensä on suomi. Sen sijaan heidän Suomessa-oloaikansa vaihtelee samoin kuin heidän kielellinen taustansa (L1). (Reiman & Mustonen 2010.) Osittain tämän takia korkeimmille taitotasoille (B2–C2) arvioituja tarinoita on vähän, vain kahdeksan tekstiä ja 12 pelkoilmausta.

Partisiipin ja saman sanapesyeen sanojen käyttöä ja hyödyntämistä tarkastellaan sekä määrällisesti että laadullisesti. Tutkimus käynnistyi siten, että relevantit pelkoilmaukset poimittiin tarinoista, jotka oli sitä ennen eroteltu niin sanotuista hauskoista tarinoista (ks. luku 1). Ilmauksia on ensin tarkasteltu määrällisesti taitotasoittain, jotta saadaan käsitys siitä, millä taitotasoilla niitä ilmenee ja miten niiden määrä mahdollisesti vaihtelee taitotasoittain. Kun 249:ää pelkoilmausta lähestytään taitotasoittain, on ilmausten määrä suhteellisen pieni taitotasoa kohden. Tämä vuoksi määrällistä tarkastelua täydennetään ilmausten laadullisella tarkastelulla.

Tässä artikkelissa kysytään, minkälaisia ovat ne ilmaukset, joissa on käytetty partisiippia ja mitä partisiipin kanssa samaan sanapesyeseen

kuuluvia sanoja tarinoissa esiintyy. Kumpaakin vaihtoehtoa tarkastellaan kielitaidon kehittymisen näkökulmasta eli taitotasoittain.

Tutkimus toteutettiin siis kolmivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa aineistosta eroteltiin tarinat, joissa ilmaistaan pelkoa käyttäen tehtävänannon partisiippiä tai hyödyntäen sitä. Kaikissa tehtävänannonmuokaisissa tarinoissa ei ollut tämän artikkelin näkökulmasta relevantteja pelkoilmauksia. Ilmauksia tarkasteltiin tässä vaiheessa laadullisista lähtökohdista, jotta ne voitaisiin luokitella. Tällä tavoin syntyi kolme pääluokkaa, joista ensimmäiseen kuuluvat ilmaukset, jotka sisältävät tehtävänannon partisiipin *pelottava*. Toiseen pääluokkaan kuuluvat sellaiset ilmaukset, joissa kirjoittaja käyttää jotakin saman sanapesyeen verbiä, kuten *pelottaa* tai *pelätä*. Kolmanteen pääluokkaan kuuluvat puolestaan ne ilmaukset, jotka sisältävät sanapesyeeseen kuuluvan substantiivin *pelko*. Nämä kolme pääluokkaa on siis luotu aineistolähtöisesti 249 ilmauksen pohjalta. Luokkien perusteella on mahdollista tarkastella tehtävänannon partisiipin käyttöä ja hyödyntämistä sekä molempiin tapoihin liittyvää variaatiota. Partisiippi-ilmauksia on lähestytty lisäksi muun muassa niitä edeltävien määritteiden näkökulmasta, ja niiden luokittelu perustuu suullisen aineiston analyyseissä käytettyyn nelijakoon: identtiset, modalisoivat, elaboroivat ja redusoivat ilmaukset (ks. Suni 2008; Toropainen 2012). Kolmannessa tutkimusvaiheessa ilmauksia tarkastellaan taitotasoittain. Tällä tavoin päästään käsiksi mahdolliseen kielitaidon tuomaan vaihteluun. Onko niin, että alkeistason kielenoppija käyttää eksplisiittisesti tehtävänannon partisiippiä, kun taas edistyneen tason kielenoppija pystyy ilmaisemaan pelkonsa muilla sanapesyeen eri sanaluokan sanoilla?

Tutkimuksessa tukeudutaan ajatukseen siitä, että kielen eri funktioita ilmaistaan erilaisin lingvistisin muodoin ja rakentein. Tarinoista poimittuja 249:ää pelkoilmausta tarkastellaan myös laadullisesti, jotta on mahdollista paneutua oppijankielen muuttumiseen kielitaidon kehityessä. On perusteltua ajatella, että pelkoilmauksetkin kompleksisoituvat kielitaidon parantuessa. Alkuvaiheen kielenoppijan sanavarasto on luonnollisestikin suppeampi kuin pidemmälle ehtineen, joten on hyvin mahdollista, että tehtävänannon partisiippi houkuttelee käyttämään sitä

sellaisenaan kielitaidon rajallisuuden vuoksi. Toisaalta on myös perusteltua odottaa, että edistyneet oppijat ilmaisevat pelkonsa toisin tavoin kuin käyttämällä tehtävänannon partisiippia tekstissään.

Artikkeli rakentuu aineiston pohjalta luotujen pääluokkien kautta siten, että ensiksi luvussa 4 esitetään ilmausten jakautuminen taitotasoin. Seuraavaksi tarkastellaan sellaisia pelkoilmauksia, joissa käytetään tehtävänannon partisiippia (luku 5). Sen jälkeen siirrytään tarkastelemaan ilmauksia, joissa käytetään samaan sanapesyeeseen kuuluvia verbejä ja substantiiveja (luku 6). Näiden kahden pääluokan esittäminen samaisessa luvussa on perusteltua, koska substantiivi-ilmauksia on vain muutama. Artikkelin lopuksi kootaan keskeiset tulokset ja pohditaan tutkimuksen antia.

4. Pelkoilmaukset taitotasoin

Aineiston 249 pelkoilmausta voi karkeasti jakaa sellaisiin, jotka toistavat tehtävänannon partisiipin kutakuinkin sellaisenaan (*eilen tapahtui pelottava ja hauska asia*), ja sellaisiin, joissa hyödynnetään jotakin partisiipin kanssa saman sanapesyeen verbiä (*pelästyin kunnolla*) tai substantiivia *pelko*, kuten ilmauksessa *olin kamalan peloissani*. Edellisessä ilmauksessa paikallissijainen substantiivi ja olotilaa ilmaiseva adverbi ovat merkitykseltään yhteneviä. Paikallissijainen adverbi ilmaisee olotilaa. (Vrt. ISK 2004: § 391, § 1002.)

Saman sanapesyeen verbi- ja substantiivi-ilmauksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, koska substantiivi-ilmauksia on niin niukasti. Taulukosta 2 on luettavissa pelkoilmausten jakautuminen partisiippi- ja sanapesyeilmausten kesken taitotasoin.

Taulukosta 2 voi todeta sen, että kaiken kaikkiaan partisiippi-ilmauksia näyttäisi tarinoissa olevan jonkin verran enemmän kuin sanapesyeilmauksia (53 % vs. 47 %). Ero on pieni, vain 15 ilmausta. Taitotasoin tarkasteltaessa ero on ehkä selvin kielitaidon alimmalla tasolla A1 (65 % vs. 35 %), tosin kyseessä on lukumääräisesti vain kymmenen ilmauksen ero.

TAULUKKO 2. *Partisiippi- ja sanapesyeilmausten määrät ja osuudet taitotasoittain*

Taitotaso	Partisiippi-ilmaukset		Sanapesye-ilmaukset		Pelkoilmauksia yhteensä	
	f	%	f	%	f	%
A1	22	65	12	35	34	100
A2	54	51	51	49	105	100
B1	50	52	46	48	96	100
B2	5	42	7	58	12	100
C1	1	50	1	50	2	100
Yhteensä	132	53	117	47	249	100

Taulukon 1 mukaan tasolle A1 arvioituja tarinoita on 20, joista 12:ssa (60 %) on käytetty ainoastaan tehtävänannon partisiippiä, kuudessa (30 %) vain saman sanapesyeen sanaa ja kahdessa (10 %) sekä sanapesyeettä partisiippi-ilmausta. Seuraavassa, tasolle A1 arvioidussa tarinassa kirjoittaja on käyttänyt vain partisiipin kanssa samaan sanapesyeeseen kuuluvaa verbiä *pelästyä* (ilmaus numeroitu ja alleviivattu tätä artikkelia varten).

A1: *pai na jai nen*

minä kaatuin pyörälä. (1) Minä peläs tyin minua. Haukutaan kiroilaan.

Tasolle A2 arvioiduista 67 tarinasta 28:ssa (42 %) esiintyy ainoastaan partisiippi-ilmaus ja samoin 28:ssa (42 %) ainoastaan sanapesyeilmaus, 11:ssä (16 %) esiintyy sekä sanapesyeettä partisiippi-ilmaus. Tasolle B1 arvioiduista 49 tarinasta 13:ssa (26 %) on käytetty sekä sanapesyeettä partisiippi-ilmausta, 19:ssä (39 %) vain partisiippi-ilmausta ja 17:ssä (35 %) vain sanapesyeilmausta.

B1-tasoa korkeammille tasoille arvioiduissa teksteissä ilmausten määrä on niin vähäinen, että edellisen kaltainen laskennallinen tarkastelu ei ole mielekästä. Edellä esitettyjen lukujen perusteella voi todeta sen, että tekstien, joissa on sekä partisiippiettä sanapesyeilmauksia, suhteellinen osuus kasvaa siirryttäessä taitotasolta A1 tasolle B1: A1-tasolle

arvioituissa teksteissä kummankinlaisia ilmauksia sisältävien tarinoitten suhteellinen osuus on 10 %, A2-tasolla 16 % ja B1-tasolla 26 %. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että tekstimäärät ovat pieniä, joten tulos on vain suuntaa-antava.

Tarkentaakseni analyysiäni tehtävänannon partisiipin käytöstä tarkastelen seuraavaksi lähemmin tarinoiden partisiippi-ilmauksia (luku 5), minkä jälkeen siirryn sanapesyeilmauksiin (luku 6).

5. Partisiippi-ilmaukset

Kuten taulukosta 2 käy ilmi, noin puolessa (53 %) aineiston pelkoilmauksista käytetään tehtävänannon partisiippia kutakuinkin sellaisenaan ja toisessa puolessa (47 %) samaan sanapesyeeseen kuuluvaa sanaa. Partisiippi-ilmausten tarkemmassa analyysissä ja luokittelussa on hyödynnetty esiteltyä nelijakoa identtisiin, modalisoiviin, elaboroiviin ja redusoiviin partisiippi-ilmauksiin (ks. luku 3).

Partisiippi-ilmauksissa voidaan toistaa partisiippi sellaisenaan, jolloin ilmaukset on luokiteltu identtisiksi tehtävänannon kanssa. Tällaisia identtisiksi luokiteltuja ilmauksia aineiston partisiippi-ilmauksista on 52 kpl (39 %). Partisiipit voivat olla joko predikatiivin asemassa (esimerkki 1) tai määritteenä (esimerkki 2). Esimerkkien lopussa käy ilmi sen tarinan taitotaso, josta pelkoilmaus on peräisin.

(1) ja minun äiti oli pelottava	(A2)
(2) pelottava ohjelma tv:stä	(B1)
(3) se oli pelotava	(A1)

Identtisiksi ilmauksiksi on luokiteltu myös sellaiset ilmaukset, joissa virheellinen muoto ei muuta merkitystä (esimerkki 3). Kirjoittaja on voinut käyttää tehtävänannon partisiippia sellaisenaan myös siten, että hän liittää sen yhteyteen jonkun modalisoivan partikkelin tai adverbien. Yleensä modalisaatio ilmaisee, kuinka varmana tai totena kirjoittaja pitää väittämäänsä seikkaa (ISK 2004: § 1601). Tässä yhteydessä modaaliseksi on katsottu myös sellainen ilmaus, jossa kirjoittaja on sävyttänyt ja ilmaissut

pelottavuuden astetta erilaisin määrittein (esimerkit 4, 5 ja 6). Tällaisia modalisoivia ilmauksia on noin viidennes aineiston partisiippi-ilmauksista, 28 kpl.

- (4) se ei ollut tosi pelottava (B1)
- (5) aika pelottava leffa se oli. (B2)
- (6) se on vähän pelottava asia (A1)

Edellisissä esimerkeissä partisiippia modalisoivat intensiteettimääritteet *tosi* ja *aika*. Näissä pelko-ilmauksissa partisiippi säilyy muuttumattomana, tehtävänannon mukaisessa muodossa. Partisiippimuodon sisältäviä ilmauksia on myös sellaisia, joissa on modalisoiva määrite ja partisiippi, jonka kieliopillinen muoto ei ole enää sama kuin tehtävänannossa (esimerkki 7). Tällaisia pelkoilmauksia voi kutsua modalisoiviksi ja elaboroiviksi pelkoilmauksiksi, ja niitä on 17 kpl aineiston partisiippi-ilmauksista (13 %).

- (7) se oli hyvin pelottavaa (A2)

Esimerkissä 7 partisiipin sijamuoto on muuttunut ja sitä määrittää modalisoiva *hyvin*. Tarinoissa on myös pelkästään elaboroivia ilmaisuja, joissa esimerkiksi partisiipin luku tai komparaatioaste on eri kuin tehtävänannossa (esimerkit 8 ja 9).

- (8) Pelottavat kaapit. (A1)
- (9) Pelottavinta oli kun (B2)
- (10) junassa oli pelotavaa (A1)

Elaboroituihin partisiippi-ilmauksiin on katsottu kuuluviksi myös sellaiset virheelliset muodot, jotka muuttavat partisiipin kieliopillista muotoa (esimerkki 10). Elaboroivia ilmauksia on runsas neljännes: 35 kpl aineiston kaikista partisiippi-ilmauksista.

Partisiippi-ilmauksista identtisiksi luokiteltuja on eniten (52 kpl) ja sekä modalisoiviksi että elaboroiviksi luokiteltuja vähiten (17 kpl). Noin viidennes (28 kpl) on vain modalisoivia, ja runsas neljännes (35 kpl) vain elaboroivia ilmauksia. Seuraavaan taulukkoon on koottu erilaisten partisiippi-ilmausten lukumäärät taitotasoittain. Taulukkoon ei ole laskettu

suhteellisia osuuksia taitotasoittain ilmausten vähäisen määrän vuoksi. Oikealla olevasta sarakkeesta käy ilmi erilaisten partisiippi-ilmausten määrät ja suhteelliset osuudet.

TAULUKKO 3. *Erilaisten partisiippi-ilmausten määrät taitotasoittain*

Partisiippi-ilmaukset	A1		A2		B1		B2		C1		Yhteensä	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Identtisiä	9	41	25	46	15	30	3	60	0	0	52	39
Elaboroivia	9	41	12	22	12	24	1	20	1	100	35	27
Modalisoivia	4	18	8	15	15	30	1	20	0	0	28	21
Modal. & elab.	0	0	9	17	8	16	0	0	0	0	17	13
Yhteensä	22	100	54	100	50	100	5	100	1	100	132	100

Kun erilaisia partisiippi-ilmauksia tarkastellaan taitotasoittain, voidaan todeta vain suuntaa-antavia tuloksia, koska taitotasokohtaiset määrät ovat suhteellisen pieniä, kuten taulukosta näkee. Alkeistason kielentajat näyttäisivät suosivan identtisiä partisiippi-ilmauksia. Tämä näkyy etenkin A2-taitotasolle arvioiduissa teksteissä, joissa identtisten ilmausten määrä (25 kpl) on suurin (46 %) kaikista partisiippi-ilmauksista; seuraavalla taitotasolla niiden määrä on 15 kpl (30 %). Alimmalla taitotasolla A1 partisiippi-ilmauksia on niukahkosti (22 kpl), joten tulokset sen osalta ovat lähinnä suuntaa-antavia. Elaboroivien ilmausten määrä on kutakuinkin sama taitotasoilla A2 ja B1, kun taas modalisoivien ilmausten kohdalla määrät eroavat näiden tasojen välillä. Modalisoivien ilmausten kokonaismäärä on kuitenkin suhteellisen pieni, yhteensä 28 kpl (21 %). Samalla sekä modalisoivia että elaboroivia partisiippi-ilmauksia esiintyy tässä aineistossa vain taitotasoilla A2 ja B1. Kun lukumääriä tarkastelee taitotasoittain, voi todeta sen, että B1-tasolla erilaisia partisiippi-ilmauksia on tasaisesti. A2-tasolla identtisten ilmausten määrä on selvästi suurempi kuin muunlaisten ilmausten.

Aineistossa olevien identtisten ilmausten runsaus on ymmärrettävää, sillä kirjoittajat ovat kielitaidoltaan suhteellisen alkeellisella tasolla.

Eniten tarinoita ja pelkoilmauksia on taitotasolla A2 (ks. taulukko 1). Kun on kyse suomea toisena kielenä oppivien kirjoittajien tarinoista, voisi olettaa, että intensiteetin ja modaliteetin ilmaiseminen olisi luontevaa. Puhuttu suomi ja etenkin nuorten käyttämä suomi vilisee erilaisia vahvistussanoja, joista yksi frekventteimmistä lienee intensiteettipartikkelit *tosi* ja *todella*. Ne ovat myös useimmiten käytetyt modalisoivissa partisiippi-ilmauksissa (12 kpl). Elaboroivia ilmauksia esiintyy monenlaisissa konteksteissa jo kielitaidon alkuvaiheessa (esimerkit 11–16).

(11) junassa oli pelotavaa	(A1)
(12) pelotavin elokuvani on	(A1)
(13) yhtä äkiä kuulin pelotavan äänen	(A2)

Elaboroiva ilmaus esiintyy eksistentiaalilauseessa (esimerkki 11), sekä superlatiivissa olevassa adjektiivilausekkeessa (esimerkki 12) ja genetiivissä totaaliobjektina (esimerkki 13). Lisäksi alkeistason kielenkäyttäjä käyttää elaboroivaa partisiippiä verbirektion edellyttämässä muodossa eli aistiverbin *tuntua* edellyttämässä ablatiivissa (esimerkki 14). Ilmaus näyttää esiintyvän myös rinnasteisena, jopa osin pelottavuuteen liittyvänä rinnakkaisena määritteenä (esimerkki 15) tai eksistentiaalilauseen paikanilmauksen kuvailuna (esimerkki 16) (vrt. ISK 2004: § 894, § 899).

(14) se tuntui. Pelotavalta	(A2)
(15) kuin luen kirjoja, pelotavia ja jänitäviä.	(A2)
(16) Siinä oli pimeää, kylmää ja pelotavaa.	(A2)

Edistyneemmät kielenkäyttäjät tyytyvät samantapaiseen elaboroivaan käyttöön (esimerkki 17) kuin alkeistason taitajat. Enenevässä määrin edistyneemmät näyttäisivät käyttävän partisiipin superlatiivia ja rinnakkaisia määritteitä (esimerkit 18–20).

(17) se oli pelottavaa koska se	(B1)
(18) Pelottavinta oli kun	(B2)
(19) minulle on tapahtunut pelottavia ja hauskoja asioita	(B1)
(20) se oli pelottavin ja pahin juttu!	(B1)

Kirjoittajat käyttävät partisiippia *pelottava* sekä predikatiivina että substantiivilausekkeen määritteenä. Molemmat tavat esiintyvät myös tehtävänannossa (ks. luku 3). Kirjoittajat näyttäisivät käyttävän jonkin verran enemmän partisiippia predikatiivina kuin määritteenä.

6. Sanapesyeilmaukset

Kun partisiippia *pelottava* ei toisteta pelkoilmauksessa, muodostuu pelkoilmaus tässä tutkimuksessa samaan sanapesyeeseen kuuluvan lekseemin ympärille. Tällaisia ovat esimerkiksi verbi *pelätä* (esimerkki 21) tai substantiivi *pelko* (esimerkki 22).

(21) pienipoika pelakaa auto (A1)

(22) se harhauttaisi minut siitä pelosta. (B1)

Sanapesyeilmauksiksi luokiteltuja pelkoilmauksia on tarkasteltavana olevassa aineistossa jonkin verran vähemmän kuin edellisessä luvussa analysoituja partisiippi-ilmauksia (ks. taulukko 2). Sanapesyeilmauksissa esiintyy pääasiassa vain eri verbejä, substantiivi sisältyy vain neljään ilmaukseen.

Tarinoissa käytetään viittä eri verbiä ilmaisemaan pelkoa (*pelottaa*, *pelotella*, *pelätä*, *pelästyä*, *pelästyttää*), jotka käyvät ilmi taulukosta 4. Taulukossa selviää myös näiden verbien esiintymismäärät taitotasoin. Suhteellisia osuuksia ei esitetä taitotasoin.

TAULUKKO 4. *Sanapesyeilmausten verbit taitotasoin*

Verbit	A1	A2	B1	B2	Yht.	%
<i>pelottaa</i>	8	29	26	0	63	56
<i>pelotella</i>	1	0	0	0	1	1
<i>pelätä</i>	2	13	9	0	24	21
<i>pelästyä</i>	1	8	8	5	22	19
<i>pelästyttää</i>	1	1	1	0	3	3
Yhteensä	13	51	44	5	113	100

Kuten taulukosta voi nähdä, käytetään ilmauksissa useimmiten kausatiiviverbiä *pelottaa* taitotasosta riippumatta, mikä on ymmärrettävää, koska partitiippi *pelottava* on johdettu kyseisestä verbistä. Verbi on kuitenkin poikkeuksellinen siinä mielessä, että se on periaatteessa sekä persoonissa taipuva verbi (esimerkki 23) että persoonissa taipumaton tunnekausatiivi (esimerkki 24).

(23) pelotin häntä	(B1)
(24) minua pelotti vähän	(A2)

Ensimmäisessä esimerkissä verbi on taivutettu yksikön ensimmäisessä persoonassa ja toisessa verbiä on käytetty taipumattomana tunnekausatiivina, jolloin se saa ensisijaisesti ihmistarkoitteisen partitiiviobjektin. Ilmauksissa verbiä käytetään tunnekausatiivina useammin kuin persoonissa taipuvana. Seuraavat esimerkit havainnollistavat sitä, miten tunnekausatiivia käytetään kielitaidon parantuessa ja taitotasolta toiselle siirryttäessä.

(25) mooa pelotti kun äiti pisti naamio	(A1)
(26) mua peloti	(A2)
(27) mua pelotan	(A2)
(28) minua pelotti	(A2)
(29) Tarinaa alkoi pelottamaan heitä.	(B1)
(30) minua alkoi pelottaa vielä enemmän	(B1)
(31) meitä rupes pikkaisen pelottaa	(B1)

Näiden esimerkkien valossa näyttäisi siltä, että tunnekausatiiveihin liittyvä partitiiviobjekti alkaisi vakiintua (esimerkit 25–28). Taitavammat kielenkäyttäjät näyttäisivät osaavan jo verbiketjujen tuottamisen (esimerkit 29–31). Kuten esimerkki 27 edellä osoittaa, on tunnekausatiivin *pelottaa* käytössä vielä A2-tasolla horjuvuutta. Seuraavat esimerkit valaisevat vielä A2-tason kirjoittajien epävarmuutta.

(32) sitten he pelota minuu	(A2)
(33) ja peloti minut	(A2)
(34) minä olin ainoa joka pelotti	(A2)
(35) minä pelottan heille	(A2)

Verbiä *pelottaa* on käytetty tarinoissa ensimmäiseltä taitotasolta lähtien ja lukumääräisesti enemmän kuin muita aineiston verbejä (ks. taulukko 4). Toiseksi käytetyimmät verbit kirjoittajien tarinoissa ovat *pelätä* ja *pelästyä*, joista ensimmäinen on statiivinen verbi eli tilaverbi ja jälkimmäinen inkoatiivinen tunneverbi (ISK 2004: § 466). Molemmat taipuvat persoonissa ja saavat siis tunteen kokijan subjektikseen. Jälkimmäinen verbi *pelästyä* on niin sanottu *U*-verbijohdos verbistä *pelätä*, ja se esiintyy ainoastaan taitotason B2 ilmauksissa. Tämä vahvistanee osaltaan aiempaa tutkimustietoa siitä, että *U*-verbit ovat suomenoppijoille haaste, ja ne kuuluvatkin edistyneempien taitajien kieleen (Siitonen 1999; Siitonen & Martin 2012).

Aineistossa esiintyy satunnaisesti taulukon 4 mukaisesti myös johdos *pelästyttää*. *Pelätä* ja *pelästyä* verbejä käytetään pääasiassa taitotasolla A2 ja B1. Alimmalla taitotasolla verbien esiintyminen on lähinnä satunnaista. Seuraavat esimerkit (36–40) havainnollistavat sitä, miten *pelätä*-verbin käyttö näyttäytyy tässä aineistossa kielitaitotasolta toiselle siirryttäessä.

(36) pienipoika pelakaa auto	(A1)
(37) Ja me pelettiin tosi paljon.	(A2)
(38) koska silloin pelkäsin	(A2)
(39) Hän oli paljon pelännyt	(B1)
(40) ihan turhaan pelkäsin.	(B1)

Verbin käyttö muuttuu luonnollisestikin kohdekielenmukaisemmaksi kielitaidon parantuessa: Alkeistason kielenkäyttäjällä on horjuvuutta oikeinkirjoituksessa. Korkeimman tason esimerkeistä (39–40) voi puolestaan panna merkille sen, että niihin ilmestyy määritteitä (*paljon* ja *ihan turhaan*), mikä noudattelee partisiippi-ilmausten yhteydessä ounasteltavaa modaliteetin kasvua kielitaidon parantuessa (ks. taulukko 3).

Verbiä *pelätä* on käytetty jonkin verran enemmän kuin verbikantaista johdosta *pelästyä*, jonka käyttö näyttää jakautuvan kutakuinkin tasan tasojen A2 ja B1 kesken (ks. taulukko 4). Seuraavat esimerkit (41–46) havainnollistavat verbin *pelästyä* käyttöä eri taitotasolla.

- (41) ja pelästyin (A2)
 (42) koska pelästuin koiraa (A2)
 (43) me olimme pelastuneet. (A2)
 (44) aloin pelästyneenä juosta (B1)
 (45) pelästyin kunnolla. (B1)
 (46) kaverini ei pelästynyt puukoista mutta pelästy hammasharjasta. (B2)

Verbi *pelästyä* on kuten todettu *U*-verbi, jossa pelkäämisen kokijana on ilmauksen subjekti, minkä *S2*-kirjoittajat edellisten esimerkkien valossa vaikuttavat hallitsevan. Sen sijaan horjuvuutta esiintyy esimerkeissä sekä tasolla *A2*, jolla verbit *pelästyä* ja *pelastua* sekoittuvat, ja tasolla *B2*, jolla verbirektio on virheellinen.

Verbistä *pelätä* on kolmessa sanapesyeilmauksessa käytetty myös tunnekausatiivijohdosta *pelästyttää* (esimerkit 47–49).

- (47) siellä oli minun kaveri, joka haluaisin pelästyttää minua (A2)
 (48) veljeni, joka halusi pelästyttää minua (B1)
 (49) Keksimme ottaa kaikki leikillä puukot ja pelästyttää kaverini (B2)

Verbi *pelästyttää* poikkeaa kahdesta edellisestä sillä, että siinä kokijasta tulee objekti, kuten edelliset esimerkit myös osoittavat.

Neljässä sanapesyeilmauksessa on verbin sijasta käytetty substantiivia, joka on kaikissa *pelko* ja joka muodostaa inessiivisijaisena adverbina olotilailmauksen (ISK 2004: § 655). Nämä neljä ilmausta ovat peräisin eri tarinoista, jotka on arvioitu vähintään taitotasolle *B1* (esimerkit 50–53).

- (50) Huusin peilosta koko matkan (B1)
 (51) se harhauttaisi minut siitä pelosta. (B1)
 (52) menimme peloissamme katsomaan (B2)
 (53) Olin kamalan peloissani (C1)

Esimerkit edellä osoittavat substantiivin käytön olevan monipuolista, ja se alkaa muistuttaa jopa osin fraseologista käyttöä. Rektiot ovat esimerkkien ilmauksissa onnistuneita ja *olla*-verbi yhdessä substantiivin *pelko* kanssa osoittaa vähintäänkin hyvää kielitaitoa, vaikka ilmausten oikeinkirjoituksessa on jonkin verran horjuvuutta (esimerkki 50 ja 51).

7. Päättäntö

Olen artikkelissa tarkastellut suomea toisena kielenä käyttävien peruskoululaisten ja lukiolaisten tarinoiden 249:ää pelkoilmausta, joissa joko hyödynnetään tai käytetään tehtävänannon partisiippia *pelottava*. tarinat ovat osa Jyväskylän yliopiston ja Suomen Akatemian rahoittamaa Cefling- ja Topling-tutkimushankkeen aineistoa. Eurooppalaisen viitekehityksen mukaan arvioidut tarinat on kirjoitettu osana normaalia kouluopetusta. Tarinat on arvioinut kolme toisistaan riippumatonta tarkoitusta varten koulutettua arvioijaa osana edellä mainittuja tutkimushankkeita.

Pelkoilmaukset on alun perin jaettu kolmeen pääluokkaan niiden kielellisten piirteiden perusteella. Artikkelissa ilmaukset on esitetty kahdessa pääluvussa. Ilmaukset ovat joko tehtävänannon partisiippia käyttäviä, kuten *oli se hauska mut vähän pelottava*, tai partisiippia hyödyntäviä ilmauksia, kuten *minä vain pelästyin verhoja*. Partisiippin sisältäviä ilmauksia on jonkin verran enemmän kuin partisiippia hyödyntäviä ilmauksia. Partisiippin sisältäviä ilmauksia on tunnistettu neljänlaisia: 1) ilmauksen partisiippi on identtinen tehtävänannon kanssa (*pelottava hirvio*), 2) ilmaus sisältää modalisoivan adverbien tai partikkelin (*näin tosi pelottava unta*) tai 3) partisiippin sijamuotoa tai lukua on muutettu (*me puhumme pelottavia asioita*), jolloin ilmaus on ymmärretty elaboroivaksi. Viimeinen vaihtoehto on 4) ilmaus, joka on sekä modalisoiva että elaboroiva (*neon oikeasti pelottavia*).

Tehtävänannon partisiippia hyödyntäviksi ilmauksiksi on katsottu sellaiset, joissa on käytetty partisiippin kanssa samaan sanapesyeeseen kuuluvia sanoja, jotka useimmiten ovat erilaisia verbejä. Hyödyntävissä sanapesyeilmauksissa käytettiin viittä eri verbiä (*pelottaa, pelotella, pelätä, pelästyä, pelästyttää*), joista ensimmäinen on frekventein. Satunnaisesti sanapesyeilmauksissa käytettiin verbin asemesta substantiivia (*pelko*), jolla ilmaistaan paikallissijaisena adverbina olotilaa.

Partisiippia käyttäviä ilmauksia oli aineistossa jonkin verran enemmän kuin partisiippia hyödyntäviä sanapesyeilmauksia (taulukko 1,

luku 3). Taitotasoin tarkasteltuina kirjoitetut tarinat ja niistä poimitut relevantit pelkoilmaukset painottuvat kaikki kielitaidon alkuvaiheeseen. Valtaosa (80 %) tarinoista ja ilmauksista on nimittäin tasoilla A2 ja B1. Näitä ylemmillä tasoilla (B2–C1) on vain satunnaisia ilmauksia (taulukko 2, luku 4). Näin tuloksia voidaan pitää kielitaidon kehittymisen näkökulmasta vain suuntaa-antavina.

Aineiston partisiippi-ilmauksissa on eniten identtiseksi luokiteltavia ilmauksia (39 %). Niitä näyttäisi käytetyssä aineistossa esiintyvän jonkin verran enemmän taitotasolla A2 kuin B1, jolla puolestaan modalisoiviksi tulkittujen ilmausten määrä on hiukan suurempi kuin A2-tasolla. Elaboroiviksi (*junassa oli pelottavaa*) ja sekä elaboroiviksi että modalisoiviksi (*synttäreillä oli todella pelottavaa*) ymmärrettyjä partisiippi-ilmauksia on kutakuinkin yhtä paljon molemmilla tasoilla. Alimmalla kielitaidon tasolla vähäiset ilmaukset (22 kpl) jakautuivat lähes tasan identtisten ja elaboroivien kesken (taulukko 3, luku 5). Tämän tuloksen perusteella voi vain ounastella, että identtisten ilmausten määrä saattaisi vähetä kielitaidon vahvistuessa, jolloin tilalle saattaisi ennen kaikkea nousta modalisoivia ilmauksia. Elaboroivia ilmauksia tarkemmin analysoimalla voisi myös päästä käsiksi kielitaidon vahvistumiseen, sillä siihen kuuluviksi on katsottu monenlaiset muutokset aina partisiipin eri sijamuodoista siitä muodostetun superlatiivin eri sijamuotoihin. Tässä tutkimuksessa kyseistä analyysiä ei ole tehty.

Aineistossa partisiippia hyödyntäviä sanapesyeilmauksia on siis jonkin verran vähemmän kuin partisiipin sisältäviä ilmauksia. Sanapesyeilmausten frekventein sana on verbi *pelottaa*, mikä on ymmärrettävää, sillä siitä on johdettu tehtävänannon partisiippi *pelottava*. Seuraavaksi eniten sanapesyeilmauksissa käytetään verbejä *pelätä* ja *pelästyä*. Verbejä *pelotella* ja *pelästyttää* on käytetty ainoastaan satunnaisesti. Verbien käyttöä taitotasoin on lähes mahdotonta tarkastella, koska valtaosa (84 %) niistä esiintyy taitotasoin A2 ja B1. Mielenkiintoista on sen sijaan havaita, että taitotasolla B2 esiintyy ainoastaan yksi verbi, nimittäin *pelästyä*, joka on *U*-verbijohdos (taulukko 4, luku 6). B1-tasolle arvioitujen kielenkäyttäjien ilmauksista voi panna merkille, että ne alkavat saada

muun muassa modalisoivia määritteitä partisiippi-ilmausten tavoin. Sen lisäksi yksittäiset verbit alkavat ketjuuntua toisten verbien kanssa (*alkoi pelottaa, rupes pikkasen pelottamaan*). Tämän aineiston perusteella substantiivin sisältävät sanapesyeilmaukset näyttäisivät puolestaan kuuluvan edistyneemmän S2-oppijan kielitaitoon. Kaikki neljä ilmausta ovat nimittäin vähintään taitotasolla B1.

Keskeisenä tuloksena voi pitää sitä, ettei tämän aineiston ja tutkimuksen perusteella voi ainakaan yksiselitteisesti todeta, että alkeistason kielenkäyttäjät tyytyisi käyttämään tehtävänannon partisiippia enemmän kuin edistyneemmällä tasolla oleva. Merkkejä siitä toki on, mutta se edellyttää tarkempaa analyysiä ja laajempaa aineistoa.

Lähteet

- Berge, Kjell Lars 2005. STUDIE 6: Tekstkulturer og tekstkvaliteter. – Kjell Lars Berge, Lars Sigfred Evensen, Frøydis Hertzberg, Wenche Vagle (Red.). Ungdomers skrivekompetanse, Bind II: Norskeksamen som tekst. Oslo: Universitetsforlaget, 11–190.
- Bogaards, Paul 2000. Testing L2 vocabulary knowledge: The case of Euralex French Tests. – *Applied Linguistics* 21 (4), 490–516. <http://dx.doi.org/10.1093/applin/21.4.490>
- Bogaards, Paul, Batia Laufer 2004. Introduction. – Paul Bogaards, Batia Laufer (Eds.). *Vocabulary in Second Language. Selection, Acquisition, and Testing*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, VI–XIV.
- Bongers, Herman 1947. *The History and Principles of Vocabulary Control*. Woerden: Wocopi.
- Ellis, Nick C. 1994. Vocabulary acquisition: The implicit ins and outs of explicit cognitive mediation. – Nick C. Ellis (Ed.). *Implicit and Explicit Learning of Languages*. London: Academic Press, 218–282.
- Ellis, Rod, Xien He 1999. The roles of modified input and output in the incidental acquisition of word meaning. – *Studies in Second Language Acquisition* 21 (2), 285–301. <http://dx.doi.org/10.1017/S0272263199002077>
- Grönholm, Maija 1993. *TV on pang pang: verbisanaston kehitys toisen kielen kirjoittamisessa. Rapporten från Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.

- Halme, Maija-Liisa 2007. S2-oppijat johto-opin osaajina ja oppijoina. – Helena Sulkala, Maija-Liisa Halme, Hannakaisa Holmi (Toim.). Tutkielmia oppijankielestä III. *Studia Humaniora Ouluensis*. Oulu: Oulun University Press, 173–192.
- Huhta, Ari, Katja Mäntylä 2009. Miten tutkia englannin sananmuodostusta? Tutkimusvälineiden vertailua. – Jyrki Kalliokoski, Tuija Nikko, Saija Pyhäniemi, Susanna Shore (Toim.). *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 1, 19–32.
- Huhta Ari, Riikka Alanen, Mirja Tarnanen, Maisa Martin, Tuija Hirvelä 2014. Assessing learners' writing skills in a SLA study: Validating the rating process across tasks, scales and languages. – *Language Testing* 31 (3), 307–328. <http://dx.doi.org/10.1177/0265532214526176>
- Häkkinen, Kaisa 1997. Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa. *Tietolipas* 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jantunen, Jarmo Harri 2011. Kansainvälinen oppijansuomen korpus (ICLFI): typologia, taustamuuttujat ja annotointi. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 21, 86–103. <http://dx.doi.org/10.5128/LV21.04>
- ISK 2004 = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi. SKS:n toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>
- Kallioranta, Otto 2009. Paljon-adverbin kollokointi oppijansuomessa – korpusvetoinen tutkimus. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Koivisto, Vesa 2013. Suomen sanojen rakenne. *Suomi* 202. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koski, Mauno 1982. Suomen johto-opin morfologiaa. *Fennistica* 4. Åbo: Åbo Akademi.
- Laufer, Batia, Paul Nation 1995. Vocabulary size and use: Lexical richness in L2 written production. – *Applied Linguistics* 16 (3), 307–329. <http://dx.doi.org/10.1093/applin/16.3.307>
- Laufer, Batia, Paul Nation 1999. A vocabulary size test of controlled productive ability. – *Language Testing* 16 (1), 33–51. <http://dx.doi.org/10.1177/026553229901600103>
- Meara, Paul 1997. Towards a new approach to modelling vocabulary acquisition. – Norbert Schmitt, Michael McCarthy (Eds.). *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 109–121.

- Nation, Paul 1990. *Teaching and Learning Vocabulary*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Nucci, Anne 2013. Me voimme nauttia luontoa – Rektioilmaukset suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Penttinen, Kati 2010. Voisitko apua? Suomi toisena kielenä -oppijoiden sanamuodostustaitojen jäljillä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Plakans, Lia 2009. Discourse synthesis in integrated second language writing assessment. – *Language Testing* 26 (4), 561–587. <http://dx.doi.org/10.1177/0265532209340192>
- Plakans, Lia, Atta Gebrill 2011. The use of source texts in integrated writing assessment tasks. – Paper abstract and presentation at 33rd Language Testing Research Colloquium. University of Michigan, June 23–25, 2011.
- Read, John 2004. Research in teaching vocabulary. – *Annual Review of Applied Linguistics* 24, 146–161. <http://dx.doi.org/10.1017/S0267190504000078>
- Reiman, Niina, Sanna Mustonen 2010. Yläkoulun suomi toisena kielenä. – *Kasvatus* 2, 143–153.
- Scott, Mike, Chris Tribble 2006. *Textual Patterns: Key Words and Corpus Analysis in Language Education*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. <http://dx.doi.org/10.1075/scl.22>
- Schmitt, Norbert 1998. Tracking the incremental acquisition of second language vocabulary: A longitudinal study. – *Language Learning* 48 (2), 281–317. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-9922.00042>
- Schmitt, Norbert, Michael McCarthy 1997. Glossary. – Norbert Schmitt, Michael McCarthy (Eds.). *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 327–331.
- Schmitt, Norbert, Paul Meara 1997. Researching vocabulary through a word knowledge framework: Word associations and verbal suffixes. – *Studies in Second Language Acquisition* 19 (1), 1–37. <http://dx.doi.org/10.1017/S0272263197001022>
- Schmitt, Norbert, Cheryl Boid Zimmerman 2002. Derivative word forms: What do learners know? – *TESOL Quarterly* 36 (2), 145–171. <http://dx.doi.org/10.2307/3588328>
- Seilonen, Marja 2013. Epäsuora henkilöön viittaaminen oppijansuomessa. *Jyväskylä Studies in Humanities* 197. Jyväskylä: Jyväskylä University.
- Siitonen, Kirsti 1999. Agenttia etsimässä. *U-verbijohdokset edistyneen suomenoppijan ongelmana*. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 63. Turku: Turun yliopisto.

- Siitonen, Kirsti, Maisa Martin 2012. Suomen kielen *U*-verbit taitotason indikaattorina. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 22, 369–406. <http://dx.doi.org/10.5128/LV22.13>
- Suni, Minna 2008. Toista kieltä vuorovaikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa. Jyväskylä Studies in Humanities 94. Jyväskylä: Jyväskylä University.
- Thornbury, Scott 2002. How to Teach Vocabulary? Harlow: Longman.
- Toropainen, Outi 2012. Andraspråksinläraren återanvänder: Att reagera på en skrivuppgift. – Synnøve Matre, Atle Skaftun (Red.). Skriv! Les! Artikler fra den første nordiske konferansen om skriving, lesing og literacy. Trondheim: Akademika forlag, 139–156.

The expressions of fear in L2 Finnish writers' CEFR-assessed stories

OUTI TOROPAINEN

University of Jyväskylä, University of Oulu

The study focuses on how L2 Finnish writers express fear in their stories about some frightening event they have experienced. The writing instruction for the story includes a participle *pelottava* ('frightening'). All 144 stories are assessed according to the proficiency levels (A1–C2) in Common European Framework of Reference. The majority of the stories (80%) are on the levels A2 and B1. The writers' L1 background is varying as well as their immigration time in Finland. In this paper are examined 249 expressions of fear included in the 144 stories. The expressions were divided in two main groups: to the first group belong expressions in which the participle is used as it is, and to the second group expressions which include a word that belong to the same word family. As a matter of fact, according to the result, there does not exist a real difference in use of the two strategies.

Most of the expressions which use the participle as it is are understood as identical, and they are slightly more common at level A2 than B1. While, at the level B1 the expression seems to include more often a modal adverb or particle. These are classified as modal expressions. To the third group belong expressions that are elaborated in some way. In these expressions the participle is for example declined. The elaborative and modal expressions are used nearly equally often. The fourth group consists of expressions that are both modal and elaborative. These are used less in the expressions.

The second main group of expressions consists of words which belong to the same word family as participle *pelottava*. In these expressions five different verbs are used out of which the most common verb is the root word of participle, namely the verb *pelottaa* ('to be frighten'). At the highest level of proficiency (B2), only one verb is used, *pelästyä*, which is a verb with derivational suffix *U*. Even the most advanced learners of Finnish struggle with these *U*-verbs. In addition, at the highest levels of proficiency (B1 to C1) the noun

pelko ('fear') is also used in the expressions, which can also be understood as a sign of advanced language skills.

Because of the relatively small amount of various kinds of expression at different levels of proficiency, the results of the study can be understood only as suggestive.

Keywords: participle; word family; proficiency level

Outi Toropainen

Oulun yliopisto

Topik

PL 7910

90014 Oulu, Finland

outi.toropainen@oulu.fi